

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Тодор Коларов,

(гражданско процесуално право, Нов български университет),

на

дисертационен труд на тема

„Формуларният процес“

за

придобиване на образователна и научна степен (ОНС) „доктор“,
област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.6 Право (Римско частно право)

от

Тихомир Николаев Рачев,

задочен докторант (Римско частно право в юридическия факултет (ЮФ) на
Софийския университет (СУ) „Св. Климент Охридски“)

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Тихомир Николаев Рачев е задочен докторант към катедрата „Теория и история на държавата и правото“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Допуснат е до публична защита на докторантска дисертация на посочената по-горе тема. Научен ръководител на докторанта е проф. Малина Николова Новкиришка-Стоянова, д.н. от СУ „Св. Климент Охридски“.

Със заповед № АД 38-674/04.12.2018 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определен за член на Научното жури в процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Формуларният процес“ за придобиване на образователната и научна степен "доктор" в област на висшето образование –

3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление - 3.6. „Право“, докторска програма по Римско частно право.

Представеният от Тихомир Николаев Рачев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАС) и Правилника за прилагане на ЗРАС. Авторефератът е в обем от 31 страници. Като цяло, той отразява вярно съдържанието на дисертационния труд, като следва неговата последователност. Авторефератът съдържа основните резултати от изследването, съдържащи се в докторската дисертация.

Тихомир Николаев Рачев е завършил право през 2014 г. - магистърска степен от ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2016 г. е адвокат, а от 2017 г. е асистент по Римско частно право и Латинска правна терминология и казуистика в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2015 г. е административен секретар на научно-изследователския проект "IUS ROMANUM" към ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски". Владее френски език и има много добри познания по английски език.

2. Познаване на проблема

Дисертантът се чувства уверен в изследваната материя като компетентно дискутира проблематиката. Той познава източниците и правната доктрина. Съпоставя становища и убедително полемизира с водещи изследователи в изследваната материя. Пример за последното е позицията му по темата дали римският граждански процес е възникнал на основата на одържавения арбитраж (Мориц Власак) или не (Макс Казер) (стр. 83-88, 171, 204 и 258-260). Дисертантът се чувства сигурен да изясни и редица

съпътстващи въпроси, като например съдебната организация в Древния Рим (стр. 115-165).

3. Способност за самостоятелни научни изследвания

Дисертантът има ясна цел: изследване на римската формуларна процедура (стр. 9-10). Ясно формулирани са и задачите за нейното постигане: (а) изясняване на понятието за формуларната процедура, източниците на сведения за нея, както и историческото развитие на римския граждански процес от възникването му до края на класическия период (стр. 18-114); (б) разясняване на особеностите на съдебната организация в Древния Рим (стр. 116-165); (в) разглеждане и анализ на развитие на формуларната процедура (стр. 166-287). Дисертантът успешно си служи с историческия, аналитичния и сравнително-правния метод, които му позволяват да вниква в същността на правната уредба.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение трудът се състои от увод, три глави и заключение. Обемът му е 291 страници. Библиографската справка включва 149 заглавия, от които 52 на български език и 97 на чужд език, основно на английски и френски.

Глава I е озаглавена „Понятие за формуларен процес. Източници и сведения.” Тя се състои от три раздела. Внимание заслужава т. 2.2., Раздел II, в която дисертантът изяснява понятието римски граждански процес, чрез умела съпоставка със съвременната дефиниция. Дискусията по този пункт заслужава да бъде отбелязана като едно от достойнствата на дисертационния труд. Приносен момент в труда е и отбелязаното вече изследване на въпроса

дали римският граждански процес е възникнал на основата на одържавения арбитраж. Това преобладаващо становище в доктрината се оспорва от дисертанта с убедителни аргументи. Положителна оценка заслужава и изложението в т. 3.3. и 3.4, Раздел III. Характеристиката и анализът на формуларната процедура, като надграждаща над охарактеризираната и анализирана легисакционна процедура, следва да бъдат открити.

Следва да се отбележи, че още в Глава I, Раздел II, т. 2.2. дисертантът избира да представи делението на видовете акции (искове) възприето в Институциите на Гай. Може да се предложи изложението да включи по-разгърнато разглеждане на видовете акции по различни класификационни критерии, както и анализ от съвременна гледна точка. Аналогично предложение може да се направи и към някои части на Глава III. Авторовият подход обаче е друг. Дисертантът се придържа към класификациите познати на Римското право. Той застъпва мнението, че използването на съвременни класификационни критерии носи риск от достигането до грешни изводи (стр. 246). Това е авторовият подход и той следва да бъде уважен.

Глава II е озаглавена „Съдебна организация“. Тя се състои от три раздела. Дисертантът поставя структурен акцент на двете основни фази във формуларната процедура – производството *in iure* и производството *apud iudicem*. В тази глава следва да се отличи изложението за характера на преторския едикт и значението му за развитието на правото.

Глава III е озаглавена „Развитие на процеса“. Тази глава съдържа същностното изследване на разрешаване на гражданскоправни спорове във формуларната процедура. Тя има пет раздела. Раздел I характеризира същността и приложимостта на формуларната процедура чрез умела съпоставка с легисакционната процедура. Представеният пример за защита

на бонитарната собственост, чрез който се цели да се онагледят разликите между легисакционната и формуларната процедура, е удачно подбран. Раздел II представя производството пред магистрата, а Раздел III – пред заклетия съдия. Тук заслужава да се отбележи изложението относно отклонението във връзка със страните във формуларната процедура. То представлява интерес с оглед авторската позиция по дискусияния в доктрината въпрос за допустимостта на отклонение във връзка със страните в легисакционната процедура. Интерес представлява изложението относно правното положение на *cognitor*, представляващ ответника в легисакционната процедура. Приносен характер има полемизирането с тезата на проф. Михаил Андреев, според която бездействието на ответника се приравнява на признаване на претенцията, когато към него е отправено *interrogation in iure* или когато е призван да даде клетва. Раздел IV и V разглеждат, съответно, издаването на решението и неговите пороци.

По мое мнение, към изложението могат да бъдат отправени някои **коментари с характер на препоръки**, които не влияят върху положителната оценка за представения дисертационен труд. В структурно отношение, въпросите свързани със съдебна организация са отделени в самостоятелна глава (Глава II). Материята на съдебната организация има място в изложението, но отделянето ѝ в самостоятелна глава, с оглед на темата на дисертационния труд, не е безспорно. Възприетият подход създава известно напрежение в последователността на изложението, което се проявява и в известен обемен дисбаланс на Глава II в сравнение с Глава I и III.

Някои конкретни пунктове в изложението търпят прецизиране. Не ми се струва убедителен изводът, че „правилата по повод предявяване на акцията (иска) са изработени в полза на ответника“. По-скоро иде реч за

проявление на принципа за равенство на страните (стр. 185). Дискусионно е сравнението на *interrogatio in iure* с чл. 176 ГПК (стр. 221-222). Фазата пред магистрата демонстрира характеристики на подготвително заседание по делото. В тази връзка, би било по-удачно да се изследват евентуални паралели между последиците от бездействието на ответника пред магистрата и чл. 133 ГПК (стр. 228-229). Търпи уточнение включването на „...свидетелски показания, които са записни...” (стр. 274, ред 5) в рамките на т. 3.3.3.1 „Свидетелските показания”, а не в т. 3.3.3.3 „Писмени доказателства”. В изложението за писмените доказателства са обсъдени официалните документи, но не и частните, за които явно иде реч на стр. 274, ред 4-11.

Макар че синтезът присъства в дисертационния труд (например стр. 172), по-широкото му приложение в изследването би повишило научната и научно-приложната стойност на изложението.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Публикуваните от дисертанта 6 статии и приетата за печат 1 статия са тематично добре подбрани за публикуване. В част от тях се разглеждат фундаментални проблеми, залегнали в дисертационния труд, в целия спектър на изследването (от принципите на римския гражданско процес до силата на пресъденото нещо), като е поставен акцент и върху сравнението на *иска* в Римското и съвременното право.

Изложението в дисертационния труд оставя впечатлението, че изследването е проведено от дисертанта. То носи неговия стил на изложение и демонстрира уменията му да формулира позиции и да ги аргументира.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд е сериозно и интересно научно изследване. Той показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в материята и способност за самостоятелни научни изследвания. Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват принос в науката.

Положителните качества на дисертационния труд, изложени в предходното изложение на настоящето становище, ми позволяват на основание ЗРАС и Правилника за прилагане на ЗРАС да подкрепя предложението **Научното жури да присъди на Тихомир Николаев Рачев ОНС „ДОКТОР.“**

31 януари 2019 г.

гр. София

Подпис:

доц. д-р Тодор Коларов